

ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗΝ ΦΩΝΗΝ

Πολλάκις μὲν, ὧ φίλτατοι παῖδες, εἰσηλθέ μοι καὶ πρότερον μνημονεύειν τῶν ὑπ' ἀνδρός τινος (ἦν οὗτος τῶν μάλα σοφῶν καὶ εὖ πεπαιδευμένος εἴ τις ἄλλος ποτέ) συγγεγραμμένων, καθ' ὃν χρόνον ἤθελε τοῖς οὐπὼ προβεβηκόσι τῇ παιδείᾳ τῶν μαθητῶν δεικνύναι τί εἴη τὸ φιλολογεῖν ὡς ἄρα τοῦτο τῶν φιλολόγων ἔργον τ' εἴη μέγιστον καὶ ὡς εἰπεῖν μόνος σκοπός, τὸ τὴν φωνὴν καὶ τοὺς λόγους ἀναλαβεῖν οὐ μόνον τῶν ποιητῶν καὶ τῶν ἐπιφανεστάτων τῶν συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ ἀλλέων δημιουργῶν μαγείρων καὶ - βραχυῶν γὰρ, κατὰ τὸν ποιητὴν, ὁ μῦθος ἔστω - πάντων τῶν ποθ' Ἑλληνικὴν ἰέντων φωνὴν καὶ ἐν Ἑλληνικοῖς λόγοις ἀλλήλοις ὀμιλησάντων, περὶ τῶν ἰδίων οὐχ ἦσσαν ἢ περὶ τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων.

Τοῦτο γοῦν τὸ ῥήμα, βραχὺ μὲν ὄν, ὀξύ δέ, πρότερον τῆς μεγίστης τίθημι σοφίας καὶ φιλανθρωπίας, ὥσπερ καὶ ποιῶ, καὶ τίσι τεκμαιρόμενος, ἄλλος ἂν εἴη λόγος καὶ μείζων ἴσως ὡς πρὸς τὰ παρόντα (κρατεροῖς γὰρ κατεχόμεθα δεσμοῖς, οὐκ ἐώντων τῶν ἀγωνοθετῶν ὑπερβάλλειν τὸ μέτρον τῶν ἑκατὸν στίχων)· ὑμᾶς δὲ νῦν παρακαλῶ τῷ ὑπάτῳ καὶ μόνον οὐ πατρὶ - τούτῳ γὰρ χρῆσθαι τῷ ὀνόματι - τῶν καινῶν φιλολόγων πειθομένους παρέχειν ἐθελοντὰς τὰ ὠτα ταύτη τῇ θαυμαστῇ φωνῇ τῶν μηκέτ' ὄντων, ὅπερ - δεῖ γὰρ ὑμᾶς οὐκ ἀγνοεῖν - ὠδὶ μόνον τοῖς νῦν ἀνυστόν. εἴ τις τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον καὶ μάλιστα τὴν Ἀττικὴν καταμαθῶν οἴος τ' ἔσται τοῖς παλαιοῖς συγγραφεῦσι καὶ ποιηταῖς ὡς ἀληθῶς διαλέγεσθαι καὶ ὀμιλεῖν. Χαλεπὸν μὲν ἄρα τὸ ἔργον, πολλοῦ δ' ἄξιον.

Ἀλλὰ μὴν πολλῶ γε σφαλῆναι δοκεῖ τῆς ἀληθείας, ὅστις ποτ' εἶπεν, ὡς ἄρα διὰ τῶν ὁμοίων τὰ ὅμοια γινώσκειν· πολλοῦ γε δεῖ. Μᾶλλον γὰρ ἂν ἐνδέχοιτο τοῖς εὖ σκοποῦσιν ἐκ τῶν διαφορῶν τὴν οὐσίαν τινὸς ἢ πράγματος ἢ ἀνθρώπου διαγιγνώσκειν. Ἀλλὰ τί τοῦτο λέγω καὶ τίνος στοχαζόμενος; οὐδεὶς οἰέσθω με μάτην διατρίβειν τὸν χρόνον ἀλόγοις παρεκβάσεσιν, ἀλλ' ἀκούετε μόνον.

Ἴστε γοῦν καὶ ὑμεῖς ὅτι οὐδὲν οὕτως ἄξιον εἶναι δοκεῖ σκέψεως καὶ ἐξετάσεως τοῖς φιλομαθῇ καὶ φιλόσοφον ἔχουσι τὴν ψυχὴν ὡς ὁ ἀνθρώπος αὐτός, εἴ τις συνείη τί ποτ' ἐστίν. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, τίνοι τρόπῳ τις βέλτιον ἂν ποιοῖτο τὴν καλλίστην ἔρουναν ταύτην, λέγω τὴν περὶ τῆς φύσεως τῶν ἀνθρώπων, ἢ διασκοπῶν τὰς διαφορὰς τῶν ἀρίστων ποτὲ γενομένων καὶ ὄντως θεῶν τὴν ψυχὴν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς νῦν ὄντας ἀνθρώπους;

Τοῦτο τοῖνυν ἀδύνατον ἂν εἴη μὴ μεμαθηκόσι γε μέχρι τῶν λεπτοτάτων στοιχείων τὴν ἐκείνων διάλεκτον, ἢ σαφέστατον σέσωσται τεκμήριον ὅν περὶ τῶν πλείστων ἐνενοῦν καὶ οἷον λείψανον καταλείπειται τῆς διανοίας τῶν τότε χρησαμένων.

Καὶ τὰ μὲν ἄλλα χαίρειν ἐῶ τὰ πολυθρόλητα τῶν εἰς ταῦτα προτρεπόντων, οἷον ὅτι τοῖς εὖ μεμαθηκόσι τὴν διάλεκτον τῶν Ἑλλήνων καὶ μάλιστα τῶν Ἀθηναίων ῥᾶον μὲν καθέστη τὸ τῶν Ὀμηρῶν καὶ Σοφοκλέων ἀκούειν, ἥδιον δὲ τὸ τῶν Πλατῶνων καὶ Σωκράτεων· ἀληθὴ γὰρ (τοῦτο γὰρ οἶδα σαφῶς) οὐκ ἐπιτήδεια δὲ τὴν ψυχὴν κινεῖν τῶν ἀργῶν καὶ εἰς τὴν μάθησιν ἐφέλκειν τῶν τοιούτων τοὺς νωθροῦς.

Ἔστι γὰρ ἀκούειν τοὺς λόγους τῶν φιλοσόφων καὶ εἰς ἄλλην μετενεχθέντας διάλεκτον, ὑπερφυῶς ὡς ἐστὶ, εἰ καὶ ἦσσαν ὠφελίμως τοῖς 'πᾶσαν ἀλήθειαν' καταμαθεῖν βουλομένοις, ἀλλ' ἠδομένοις ἐστὶ τοῦτο τοῖς πολλοῖς διὰ τὴν ῥαστώνην· τοὺς δὲ ποιητὰς οὐκ ἐστὶν ὅστις ἂν ἀρνήσαιο ξενικόν τι εἶναι καὶ τραχὺ ταῖς ἀκοαῖς τῶν πολλῶν - σπάνιοι γὰρ εἰσὶν οἱ τοῖς ῥήμασι τῶν τοιούτων συμφωνοῦντες, ὥσπερ καὶ αἱ χορδαὶ τῶν λυρῶν οὐ πάσαις ταῖς φωναῖς ἀντηχοῦσιν, ἀλλὰ μόνον ταῖς ἴσον ἐχούσαις τόνον - ὥστε χαλεπὸν ἂν εἴη τοῖς τοιούτοις ὥσπερ ἀγκίστροις ἐφέλκειν τοὺς πολλοὺς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν.

Οὐδ' οἶμαι λανθάνειν ὑμᾶς ὅτι ταῦτόν ἂν συμβαίη τοῖς δελέατι χρωμένοις πρὸς τοὺς πολλοὺς τῇ ῥητορικῇ καὶ τοῖς λόγοις αὐτῆς· ἔωλα γὰρ ἐδόκουν ἂν παρατιθέναι τὰ Δημοσθένους καὶ Ἰσοκράτους καὶ ἀνάξια τῶν πρώων ὡς εἰπεῖν καὶ σήμερον γεγονότων. Καὶ τούτων μὲν ἄλις.

Ὁ δὲ προτρεπτικώτατος νομίζω πρὸς τὴν Ἀττικὴν φωνὴν ὡς δυνατὸν ἐν βραχυτάτοις λεγέσθω. Φέρε δὴ, ὧ παῖς ὁ ἀκούων καὶ ἐν τοῖς πρώτοις καθήμενος, τί ἂν ποιῶς εἴ τις εἴποι σοὶ 'θεός τις ἢ γ' ἀνθρώπος' ὦν, ὅτι πάρεστιν οἰκίαν καλλίστην εἰσελθεῖν καὶ μεστὴν χρυσοῦ καὶ ἄλλων χρημάτων, ὦν πάντων μόνος ἔση δεσπότης, εἰ μόνον τὴν κλεῖν λήψει τῆς θύρας; μὴν οὐκ ἀλλὰ δῆλον' ἔρεις 'ὅτι παντὶ τρόπῳ πειράσομαι τὴν κλεῖν καταλαβεῖν;'

Νῦν δὲ τί μέλλεις καὶ οὐ δράσσει τῆς κλειδός, σὺν ἧπερ οὐ μόνον τῶν φιλοσόφων καὶ ποιητῶν δεσπόσεις, ἀλλὰ καὶ τῶν περὶ ὠντινοῦν ποτὲ διαλεχθέντων ἢ σπουδαίως ἢ γελοίως, περὶ τοῦ παλαιοῦ προβλήματος, πρότερον πρότερον γέγονεν τὸ φῶν ἢ ἡ ἀλεκτροῦων, οὐχ ἦσσαν ἢ περὶ τῆς ἀκολασίας τοῦ Ἀλκιβιάδους; Τοιαύτην γὰρ ἔξεις κλεῖν τὴν Ἀττικὴν φωνὴν. Ἴνα μὴ ταυτό γε πάσχεις ποιητὴ τινὲ τῶν ἐκ τῆς Τυρρηνίας, ὃς ἰμείρων μὲν τὰ Ὀμήρου μανθάνειν, ἀδύνατος δ' ὦν διὰ τὴν διάλεκτον εἰώθει δι' οἰμωγῆς εἰπεῖν πολλῆς 'ὦ μέγιστε ποιητῶν, ὡς ἠδέως ἂν ἀκούοιμι τῆς σῆς φωνῆς', ὃ μήποτε σοὶ συμβαίνοι.

Μᾶλλον δ' αὐ δεήσει σε καὶ πάντας ὑμᾶς τοὺς παρόντας περὶ τῆς Ἀττικῆς φωνῆς τὴν μεγίστην ποιεῖσθαι σπουδὴν, ὡς πλείστου πάντων ἀξίου τῶν κτημάτων καὶ εὐλόγως χαλεποῦ· 'χαλεπὰ' γὰρ, κατὰ τὴν παροιμίαν, 'τὰ καλὰ'.